

ERIVAJADUSTEGA TÄISKASVANUD ÕPPIJA KLASSIRUUMIS

Mari Kalbin

2026

Ajakava

10.00-11.30

Mis on erivajadus

Intellektipuudega õppija klassiruumis

Psüühikahäirega õppija klassiruumis

11.30-11.45

Sirutame jalgu

11.45-13.15

Kuulmispuudega õppija klassiruumis

Nägemispuudega õppija klassiruumis

13.15-13.45

Täidame kõhtu

13.45 -15.15

Liikumispuudega õppija klassiruumis

Kes meie oleme ja miks me siin oleme?

Vali laualt 3 eset.

Tutvusta ennast läbi esemete. (ära unusta oma nime ja tegevusala.)

- 1 ese mis iseloomustab Sind.
- 2 ese Sinu põhjust täna siin olemiseks.
- 3 sinu hetke emotsiooni.

Sinu kokkupuude erivajadusega inimestega.

Erivajadus – mis see on?

Kuidas mõjutab erivajadusega õppija
klassiruumi?

Õppimise ja õppeprotsessis olemise olulisus

➤ **inimõigus** — Põhiseadus sätestab:

- ✓ et igaühel on õigus haridusele
- ✓ et Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta

➤ **sotsiaalne eesmärk**

- ✓ arenemine
- ✓ eneseteostuseks
- ✓ eneseväarikus
- ✓ iseseisvus
- ✓ sõltumatus
- ✓ kontroll oma elu üle
- ✓ kaasatus ühiskonda
- ✓ töökollektiivi kuulumine

Intellektipuudega õppija klassiruumis

Intellektipuue - mis see on?

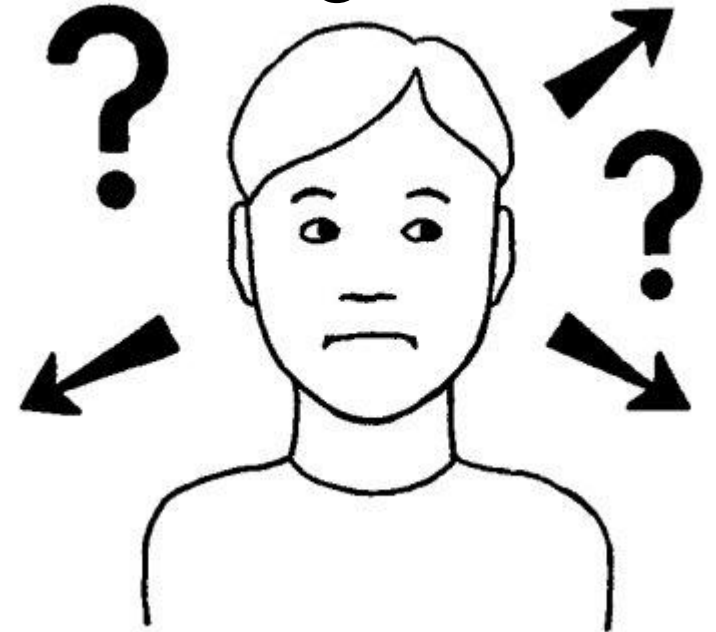
Vaimupuue, vaimne alaareng, vaimse arengu mahajäämus

- liigitub psüühikahäirete alla.
- **arenguline häire**, millele on iseloomulik intellekti ja oskuste peetunud või puudulik areng.
- kaasneb kõikide intelligentsuse tasandite madal tase:
 - ✓tunnetus (taju, mälu, tähelepanu, mõtlemine)
 - ✓keel ja kõne
 - ✓motoorika
 - ✓sotsiaalsed võimed

(Maailma Tervishoiuorganisatsioon, 1999)

Intellektipuudega inimene vajab tuge kuna:

- raskused kohanemisel
- väiksem õpivõime ja piiratud sotsiaalsed oskused
- emotsionaalselt ja sotsiaalselt ebaküpsed – kergesti mõjutatavad, kergesti usaldavad
- algatusvõime piiratud
- madalam enesekontroll

Intellektipuudega inimene vajab tuge kuna:

- konkreetne käitumine ja mõtlemine
(üldisem järeldamine keeruline)
- raskused abstraktsiooniga
(nt kaardil orienteerumine, mõistukõne, kahemõtteline tekst, kaugem aegruum)

On siiski võimeline omandama oskused
ühiskonnas/kogukonnas tegutsemiseks ja töötamiseks.

oskuste õpetamisel tuleb oluliselt rohkem motiveerida, lõbustada, tunnustada

Kasutatud ja soovitatav kirjandus

- Vaimupuudega inimeste tugiliit

<http://www.vaimukad.ee/et>

- Eesti Puuetega Inimeste Koda

<https://epikoda.ee/>

https://www.epikoda.ee/wp-content/uploads/2016/12/Teema_INTELLEKTIPUUE_Eesti-Vaimupuudega-Inimeste-Tugiliit.pdf

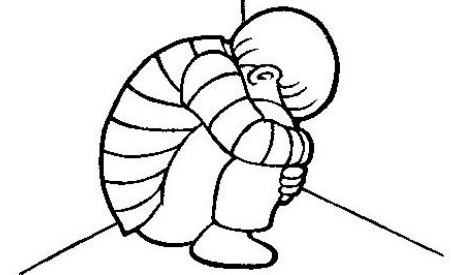
- Vaimupuu

<https://vaimupuu.ee/>

Psüühikahäirega õppija klassiruumis

Psüühikahäire

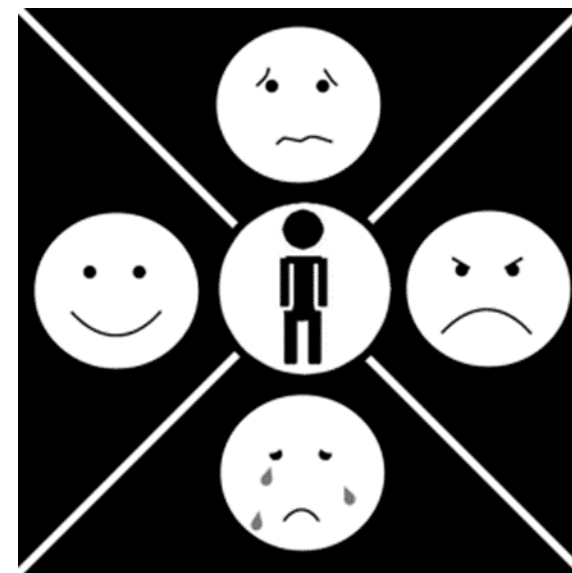
- on haigus, väljendab aju funktsionaalset seisundit, häired on aju psüühilistes funktsioonides
- perioodiline, seisund muutub ajas
- vajab meditsiinilist sekkumist
(võib olla krooniline, seda ei saa välja ravida, kuid saab ravimite ja psühhoteraapiaga kontrolli all hoida)

Psüühikahäire märgid ja sümptomid on enamasti:

Psüühilised haigused on oma olemuselt väga mitmekesised.

- käitumuslikud
- tundmuslikud
- ebatavalised mõtted
- kehalised

Mida arvestada psüühikahäirega õppija puhul?

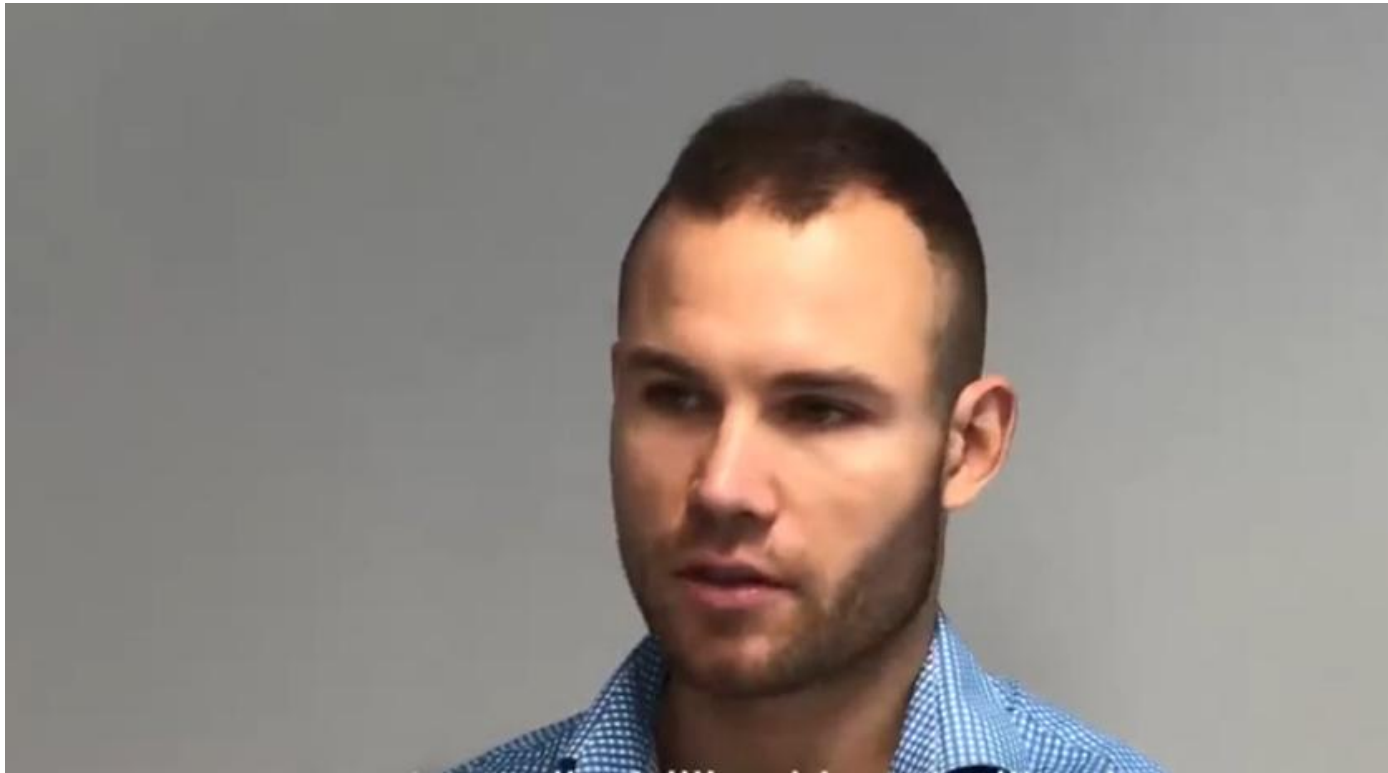
- ei pruugi taluda palju pinget ja stressi
- võimaldada puhkepause
- võib minna aega, et tegevusega alustada
- hommikud tavapärasest raskemad
- pidev motiveerimine

Kuidas saab toetada?

- küsida, millist toetust vajab
oskab ise oma vajadusi kõige paremini hinnata
- toetavad vestlused
võivad olla hirmud: nt keegi vaatas mind klassis halvasti ja seetõttu ei taha järgmine päeval tulla
- võimalusel/vajadusel koostöö tugivõrgustikuga
(raviarst, lähedased)
- vältida eelarvamusi
- languse perioodidel võimaldada õppest puhkust

Kuidas pöörduda erivajadusega inimese poole?

- <https://youtu.be/yZIDFRh1VPg>

Autismispektri häired

- spetsiifilised sotsiaalse arengu häired
 - ✓ suhtlemine
 - ✓ käitumine
 - ✓ kõne
- piiratud huvid ja käitumismallid
- varieeruv kognitiivne võimekus
- kaasuda võivad vaimupuue, epilepsia, aktiivsustähelepanuhäire
- **Aspergeri sündroom**
 - ✓ erihuvid
 - ✓ enamasti normaalse, vahel ka väga kõrge intellektiga
 - ✓ täiskasvanuna endassesulgunud vs ülisotsiaalsed

Kasutatud ja soovitatav kirjandus

➤ Terviseinfo

<https://www.terviseinfo.ee/et/valdkonnad/vaimne-tervis/psuuhikahairete-diagnoosimine>

➤ Virtuaalkliinik

<https://www.virtuaalkliinik.ee/uudised/2016/08/04/luhike-ulevaade-psuuhikahairetest>

➤ Tallinna Vaimse Tervise Keskus

<http://www.vaimnetervis.ee/>

➤ Peaasi

<https://peaasi.ee/>

➤ Eesti Autismiliit kodulehekülge

<https://www.autismiliit.ee/>

➤ Eesti Aspergerite Ühingu kodulehte

<https://aspiyhing.wordpress.com/>

Kuulmispuudega õppija klassiruumis

Ursula - Tiffer (eesti viipekeelne laul)

<https://youtu.be/LAbi3Y1GgB0>

Kes on kurt?

- inimene, kes ei kuule helisid
- viipekeelseid kurte on Eestis ca 1500-2000
- suhtlemine kõnekeeles on kas raskendatud või täiesti võimatu
- kasutavad suhtlemiseks viipekeelt
- üle maailma kannavad edasi sõltumata rahvusest sarnast kultuuripärandit

Kurtide emakeel on viipekeel

- viipekeelt produtseeritakse käte, keha ning näo miimika abil
- igal riigil on oma viipekeel
- rahvusvaheline viipekeel
- kurdid valdavad eesti keelt heal juhul võõrkeelee tasemel

Näide kurdi koostatud tekstist

- Karl ütles ise mina ahsoo.
- Sõitsime oli paadiga kiiresti naitsesaarele.
- Väga üllatus ,et sa oled julge Skaip video kõne elus. Ma tean eesti tõlk kardavad Skaip koht.
- Näeb nagu on lõpetatud aga küttepuid on veel kontrolli kustutatud.

Teksti mõistmine

- esitama = esinema
- siga, sea....
- üksteist = 11
- koertel = korter
- võõrsõnade mõistmine (proportsioon)
- pani piibu põlema = pani piibli põlema

Kuuljate eksiarvamused

- kurdid on tummad- neil puudub võime ennast keeleliselt väljendada
- kurdid on ebaviisakad ja ebakultuursed
- kurdid on rumalad, harimatud ja madalate vaimsete võimetega

Eripära

- kurdid kipuvad küsima ühte ja sama asja mitu korda üle ning kordama juba varem räägitut
- kuuljatele võib kurtide käitumisviis ja helid tunduda ehmatavatena ja eemaletõukavatena
- kurt tahab olla kindel, et kommunikatsioon on täielikult õnnestunud ja ta on infost õigesti aru saanud
- viipekeeles on võimalik sosistada ja karjuda, esitada luulet ja laulda jne

Eripära

- rohkelt pilkkontakti ja kehakeelt - võrreldes kuuljatega rohkem kallistusi, puudutusi
- otsekoheesus - pole kohatu öelda välja mõtteid, mis kuuljate kultuuris võivad olla ebaviisakad
- aplaus
- näpuga näitamine - viipekeeles osutamine
- võõraste inimeste sinatamine

Kui sa suhtled klassiruumis kurdiga

- koputa viisakalt õlale
- vaata otsa, kui kõnetad
- artikuleeri selgelt, kuid ära pinguta üle
- suult lugemist segavad - suu ees olev käsi, vunts, suus olev närimiskumm, kumm
- võimalusel sulge raadio või eemaldu müraallikast
- karjumine ei tee mõtet kuuldavamaks, räägi normaalselt ja selgelt, ära kiirusta
- kasuta võimalikult palju selgitavaid liigutusi (nt osutamine esemetele) ja miimikat

Kui sa suhtled klassiruumis kurdiga

- räägi lühikeste lausetega
- kui vaja - korda infot, muutes sõnastust
- tähtis informatsioon - kellaajad, kuupäevad, nimi vms - edasta ka kirjalikult
- võta hetk aega, et üle küsida, kas infost on aru saadud

"Ava meeli" - Triin Jõeveer

<https://youtu.be/OjP17TvOx4E>

Tervitus kurtidelt

- Kurtide maailm tähistab iga aasta neljandal pühapäeval rahvusvahelist kurtide päeva, nii ka Eestis

<https://www.youtube.com/watch?v=8PXzHme1LVo>

- Eesti Puutega Inimeste Koja õppefilm - Mis on kuulmislangu - www.epikoda.ee

https://www.youtube.com/watch?v=wSeKv361I_o

Viipekeeletõlgi kasutamine

- asjaajamine tõlgi kaudu võtab aega, säilita rahu
- tõlgil ei ole peale tõlkimise muid kohustusi kurdi ees - ta ei ole kurdi eestkostja, hooldaja ega kontaktisik
- tõlgil on vaikumiskohustus
- kohtle kurdi võrdväärset kuuljaga nii heas kui halvas
- tee koostööd tõlgiga: eelnev ettevalmistus on tõlgi jaoks tähtis

Viipekeeletõlgi tellimine

PS! Telli tõlk piisava etteteatamisega

www.viipekeeletolgid.ee

Viipekeeletõlkide OÜ

Kasutatud ja soovitatav kirjandus

- Eesti Kurtide Liit <http://www.ead.ee/>
- Eesti Vaegkuuljate Liit <https://vaegkuuljad.ee/>
- Eesti Viipekeeleselts <https://viipekeel.ee/>
- Eurilaulud 2023 <https://jupiter.err.ee/1608960947/eurolaulud-2023-eesti-viipekeeles>

Nägemispuudega õppija klassiruumis

Nägemispuudega inimene

- inimene, kelle nägemine on alanenud sel määral, et see takistab tema
 - ✓ arengut
 - ✓ õppimist
 - ✓ tööelus osalemist
 - ✓ igapäevase elu toimetuste sooritamist
- nägemispuue võib olla kaasasündinud või haiguse või trauma tagajärjel tekkinud

Kuidas suhelda nägemispuudega inimesega

- kõnetamisel puuduta tema käsivart (vastasel juhul ta ei tea, et sa räägid temaga)
- küsi, kas ta vajab abi (kui vastus on eitav, ära suru oma abi talle peale)
- suhtle pimedaga inimesega otse (mitte tema saatjaga ega juhtkoeraga. Tavaliselt kuuleb nägemispuudega inimene hästi.)
- kui osutad millelegi, kasuta sõnu "vasakul", "paremal", "üleval", "all" jne. (Sõnaga "seal" ei saa pime inimene teavet eseme asukohast)
- kõnes võid vabalt kasutada sõnu "näha" ja "vaadata,,
- ära ütle "ma viin (toon)" teid
- parem väljendus on "lähen (tulen) koos teiega"

Kuidas suhelda nägemispuudega inimesega

- igapäevaelus suheldes nägemispuudega inimestega hoidu tegemast järgmist:
 - ✓ära jäta pimedat inimest suhtlemisvaegusesse või infosulgu
 - ✓vestle temaga sinu poolt nähtust
 - ✓kirjelda esemeid, olukordi ja ümbrust, et pimedal inimesel tekiks ettekujutus ümbritsevast
 - ✓kohtumisel tuttava nägemispuudega inimesega ütle oma nimi, et vältida teadmatust suhtlemisel

Kuidas suhelda nägemispuudega inimesega

- ära kasuta suhtlemisel pimedajuuressolekul miimikat ja žeste
- ära kärarikas ruumis vestluse ajal ette hoiatamata eemaldu pimedast inimesest
- ära kommenteeri teistele kui sulle torkab silma mõni viga pimedainimese riietuses, vaid juhi tema tähelepanu sellele

Kuidas suhelda nägemispuudega inimesega

- ära asenda pimedale inimesele ettelugemisel loetavat teksti ümberjutustamisega
- ära ilmuta kahtlust ja ebakindlust pimedale inimesele töö- või õppimisvõime suhtes
- toetav grupisuhe on nii töötamisel kui õppimisel tema toimetuleku aluseks

Punktkiri

- punktkiri on rahvusvaheline
- tähed ja kirjavahemärgid koosnevad reljeefsetest punktikombinatsioonidest
- punktkirja võib pidada nägemise kaotanud inimese teiseks kirjaoskuseks

„Ava meeli“ – Merilyn Jaeski

- <https://youtu.be/sTl5loAUVQ8>

Kasutatud ja soovitatav kirjandus

- Nägemispuudega inimesed tööl

https://www.tootukassa.ee/web/sites/default/files/2022-01/nagemispuudega_inimesed_tool.pdf

- Eesti Pimedate Liit

<https://pimedateliit.ee/info/nagemispuue/>

- Eesti Puuetega Inimeste Koda

https://www.epikoda.ee/wp-content/uploads/2017/07/Sinuga-kevad-2017_LK39-40.pdf

https://www.epikoda.ee/wp-content/uploads/2016/12/Teema_N%C3%84GEMISPUUE_Eesti-Pimedate-Liit.pdf

- Ligipääsuke

<https://ligipaasuke.ee/>

Liikumispuudega õppija klassiruumis

Liikumispuue – mis see on?

Liikumispuue on tugi- ja liikumisaparaadi kahjustus

- ✓ kaasasündinud
- ✓ haiguse tagajärjel
- ✓ trauma järgselt omandatud

Liikumispuude põhjused

➤ **traumad**

- ✓ ajutrauma
- ✓ seljaajutrauma
- ✓ amputatsioonid
- ✓ ajutiselt trauma läbi liikumisvõime kaotanud inimesed

➤ **haigused**

- ✓ insult
- ✓ lihashaigused
- ✓ närvisüsteemi haigused (nt. sclerosis multiplex)
- ✓ liigeshaigused
- ✓ Alzheimeri ja Parkinsoni tõbi
- ✓ geneetilised ja reumatoloogilised haigused
- ✓ kasvaja

➤ **sünnitraumad:** tserebraalparalüüs (PCI)

➤ **kaasasündinud puuded** (nt seljaaju song)

Mida arvestada?

- kohanduste vajadus
- ligipääsu tagamine
- õpikoha kohandamine (ergonoomilisus)
- paindlikkus

Küsi inimeselt, ta teab

Müüdid

- kõnekäänd “kui jalust vigane, siis peast segane”
- puudega inimestega tuleb rääkida kaasatundvalt, sest nad on õnnetud ...
- loeme ja kuuleme ratastooli aheldatud inimestest
- kohandatud keskkonda vajavad ainult liikumispuudega inimesed

Kasutatud ja soovitatav kirjandus

- Eesti liikumispuudega Inimeste Liit

<https://www.elil.ee/>

- Tööotsija pangas

<https://www.youtube.com/watch?v=M8mrG1ghIg8>

- Eesti Puuetega Inimeste Koda

https://www.epikoda.ee/wp-content/uploads/2016/12/Teema_LIIKUMISPUUE_Eesti-Liikumispuudega-Inimeste-Liit.pdf

Head vaatamist

- **Head Vaatamist:**
 - Nägemispuue ja ennetus. Õppevideo operatiivtöötajatele
 - Liikumispuue ja ennetus. Õppevideo operatiivtöötajatele
 - Intellektipuue ja ennetus. Õppevideo operatiivtöötajatele
 - Kuulmispuue ja ennetus. Õppevideo operatiivtöötajatele
 - Ligipääsetavus – kellele ja miks? (vaegnägija)

Eksam

- Tõmba loosiga endale roll
- Elage rolli sisse (vahendite sättimine õigesse kohta)
- Joonistage plakat „**Haridus kättesaadavaks kõigile**“

Küsimused?

Oluline on individuaalne lähenemine ja
koostöö õppijaga

Tänan!

Kirjutage ja joonistage

marikalbin@gmail.com

quarekoolitus@gmail.com

2026